

Dokumenty Soborów Powszechnych. Tekst łaciński i polski, t. IV (1511-1870): Lateran V, Trydent, Watykan I, opracowanie ks. Arkadiusz Baron, Henryk Pietras SJ, Kraków: Wyd. WAM 2005, ss. 1000.

Otrzymaliśmy kolejny IV tom Dokumentów Soborów Powszechnych. Trzy pierwsze tomy obejmowały 17 Soborów Powszechnych, od Nicejskiego po Florencki, wyszły w latach 2001-2004. Tom IV zawiera dokumenty Soborów: Laterańskiego (1512-1517), Trydenckiego (1545-1563) i Watykańskiego I (1869-1870). W sumie jest to inicjatywa godna najwyższego uznania. Jest to rzecz konieczna dla każdego teologa, duchownego i świeckiego, jak i dla każdego uczonego: filozofa, historyka, socjologa, kulturologa, no i dla każdej biblioteki naukowej. Udokumentowane tutaj owe trzy Sobory głęboko obrazują podstawowe problemy religijne, duchowe, społeczne, kulturowe i moralne Europy nowożytnej. Żaden uczone nie zrozumie do końca struktur dzisiejszej Europy bez zapoznania się z sytuacją wielkiego wrzenia w tamtych społeczeństwach. Nie wolno żadnemu uczonemu lekceważyć tematyki religijnej i kościelnej. Bowiem była to – jest – tematyka ogólnoludzka, tyle że jawiła się w znakach i terminach religijnych.

Dotychczas musieliśmy korzystać jedynie z wydań zagranicznych i bez tłumaczenia polskiego, na co mogli sobie pozwolić tylko specjaliści. Są to dokumenty ściśle soborowe i okołosoborowe, lepiej dobrane niż w wydaniu G. Alberiego i innych (Kolonia 1991). Tłumaczenie polskie jest bardzo dobre, trafne i odpowiednio wypośrodkowane między słownictwem dawnym a współczesnym. Jest ono jeszcze lepsze niż w *Breviarium fidei*. A to jest ważne, gdyż w epoce rozwoju hermeneutyki wszelkie przekłady ujawniają swoje ogromne trudności i wieloznaczności.

Sobór Laterański V (1512-1517) podjął się ratowania i reformowania Kościoła w jego szacie ludzkiej. Francja w owym czasie chciała opanować papieżstwo i poddać je biskupom francuskim: schizma pizańska, koncyliaryzm i gallikanizm. Miało to być odejście od „monarchicznej” koncepcji Kościoła do „arystokratycznej”. Ponadto trzeba było walczyć na całej linii o uniezależnienie Kościoła od władców świeckich i o pokój między panującymi w Europie, a także z olbrzymią demoralizacją i korupcją, zarówno w społeczeństwie świeckim, jak i w Kościele. Walił się fundamentalizm średniowieczny, a wraz z nim upadały państwa i Kościół. Sobór zdał sobie sprawę z tragicznej sytuacji, ale okazał się bezradny. Tuż po zakończeniu Soboru wystąpił Marcin Luter i zapoczątkował w rezultacie rozłam chrześcijaństwa zachodniego na dwa: na katolickie i na „humanistyczne”. Warto prześledzić świadomość Soboru w tych sprawach.

Sobór Trydencki (1545-1563) podjął się dokładnej reformy chrześcijaństwa w aspekcie ludzkim, kiedy rozłam już nastąpił i kiedy reformatorzy protestanccy zakwestionowali i odrzucili całą sakramentalną i charytologiczną instytucję Kościoła i cały realny związek chrześcijaństwa z życiem doczesnym: państwowym, społecznym, ekonomicznym, kulturowym, politycznym. W rezultacie kształtowała się całko-

wicie nowa wizja religii, państwa, etyki, społeczności, kultury, ekonomii, nauki, sztuk, celów życia. Były to już pierwsze początki społeczeństwa nowożytnego w Europie. Jak te wszystkie problemy rozwiązywali ojcowie Soboru Trydenckiego?

Sobór Watykański I (1869-1870) doprowadził do dogmatycznego zdefiniowania nauki o Prymacie Biskupa Rzymu i w ten sposób był to pierwszy Sobór, który odbył się bez uzgodnienia z monarchami i przywódcami państwowymi i politycznymi, wyzwolił on Kościół ostatecznie od władz świeckich, a także ocalił go przed pewnymi zakusami dominacji nad papieżem ze strony grup biskupów francuskich i niemieckich. Prymat papieski zwiastował też możliwość lepszego przeciwstawienia się ateizmowi, socjologizmowi, komunizmowi i liberalizmowi. Było to doniosłe przygotowanie drogi dla Kościoła dzisiejszego, któremu mógł w latach 1978-2005 przewodzić Jan Paweł II. Jak porywające jest śledzenie wszystkich tych procesów i zmagania na sposób źródłowy!

Omawiana publikacja ma więc wielkie znaczenie naukowe. Chciałoby się tylko zapytać: jak sobie poradzi z najobszerniejszymi dokumentami Soboru Watykańskiego II?

Ks. Czesław S. Bartnik
Instytut Teologii Dogmatycznej KUL